

Halden Nord-Halden

Beliggenhet

Kulturmiljøet ligger nord for Tista elva og strekker seg fra Olav Vs gate nordover langs Storgata og Hagegata-Urtegata. Området avgrenses i nord av Vognmakergata og i vest av Violgata.

Nasjonale interesser

Kulturmiljøet er av nasjonal interesse på bakgrunn av Haldens næringshistoriske rolle som sjøfartsby. Nord-Halden dokumenterer og formidler denne historien gjennom et bymiljø preget av empirestil.

Kulturmiljøet har opplevelses- og kunnskapsverdier som formidles gjennom bygningene og den sentralt beliggende Busterudparken med paviljong. Gjennom bygningenes dekor og volum samt park- og bebyggelsesstruktur formidles 1800-tallets arkitekturhistorie og -idealer. Bygningene oppfattes å ha høye bruksverdier hvor blant annet handel og administrative funksjoner er tilstede.

Beskrivelse

Nord-Halden vokste frem langs en hovedakse og -ferdeselsåre som gikk der Storgata er i dag, og langs Tista. Begge er veitraseer fra 1700-tallet. Området har vært utsatt for flere branner blant annet i 1759 og 1826, store deler av bebyggelsen er derfor fra tiden etter 1826, med unntak av Kongegården fra 1819, Mamengården fra 1788 og dagens rådhus. Etter brannen i 1826 ble en del bygningene bygget opp som paleebygninger for byens handels- og industripatrisiat, her er derfor Frederikshald-stilen sentral. Til paleene og bygårdene skal det ha vært tilhørende hager. Her er også mindre trehus tilhørende handelsstanden. Kvartalsstrukturen kom til etter 1826, og innad i miljøet er det også preg fra historismen.

Innenfor kulturmiljøet ligger to torv som har vært sentrale for byens ustrakte svenskehandel, dette er Christian Vs plass, og Wiels plass. Etter hvert har området vokst frem som et handelsområde med butikker, håndverksbedrifter, kafeer og pensjonater med parker og grønne lunger, slik området er i dag.

Empire er stilarten som preger miljøet i både mur og tre, derav har bygningene ulik volumitet og uttrykk, men området fremstår allikevel relativt stilmessig homogent, med visse unntak. I dag er både noen fasader og bygninger blitt endret, og nyere bygninger har kommet til, allikevel har området i stor grad bevart sin opprinnelige karakter både når det gjelder eksteriøret og bygnings- og tomtestrukturer. Gatene samt tomteinndeling vitner derfor fortsatt om borgerstandens paleer og handelsstanden mindre hus. I dag inneholder bygningsmassen både rådhus, og andre administrative funksjoner.

Faglige råd for forvaltning

Generelle råd

De etterfølgende faglige rådene skal bidra til å ivareta kulturhistoriske og arkitektoniske verdier i forvaltningen av kulturmiljøet.

Verneverdiene forutsettes ivaretatt av kommunen i deres plan- og byggesaksbehandling. Dette gjelder både hensyn til viktige enkeltbygg, kulturminner, grøntområder og kulturlag innenfor kulturmiljøet samt landskapsrelaterte og strukturelle sammenhenger.

Landskapsnivå

- Elveløpet med sidearealer og elvestryk skal bevares.
- Siktlinjer fra området til festningen skal ivaretas.
- Gateløp som er åpne mot elven skal ikke lukkes igjen.
- Innenfor området skal eksisterende stedegen vegetasjon ivaretas.
- Tak skal vurderes som del av byens taklandskap og behandles som en del av tiltakets samlede arkitektoniske uttrykk. Ved eventuelle nybygg og ombygginger skal tekniske anlegg som heisoppbygg og ventilasjonsanlegg m.m. integreres i den arkitektoniske utformingen.
- Ethvert tiltak innenfor kulturmiljøet skal ha gode visuelle kvaliteter både i seg selv og i forhold til tiltakets funksjon og dets bygde og naturlige omgivelser og plassering.

Områdenivå

- I tilstøtende randområder skal nye tiltak ikke redusere opplevels- eller bruksverdien knyttet til det historiske bymiljøet.
- Utfylling av tomtearealer anses som uheldig tiltak som svekker lesbarheten og opplevelsen av det historiske bebyggelsesmønsteret.
- I området skal historiske bygningshøyder og gesimshøyder være førende for eventuelle nybygg. Den historiske bebyggelsens karakteristiske volum med skala og proporsjoner, samt plassering av bygninger skal videreføres ved nye tiltak.
- Eiendoms- og tomtestruktur skal gi føringer for den prinsipielle bebyggelsesstrukturen. Der den historiske tomtestrukturen slås sammen er det viktig at den uttrykker seg i fasadenes inndeling og rytme.
- Gater og smug skal ikke bygges igjen da dette vil forringe området historiske karakter og lesbarhet.
- Bebyggelsesmønsteret, torgene, og gatestrukturen er en viktig del av området historie og skal bevares og videreføres.

Bygningsnivå

- Ved vedlikehold og utbedring skal kulturhistoriske og arkitektoniske verdier som knytter seg til de historiske byggenes detaljer bevares, derav material- og fargebruk, dør- og vindusutforming og øvrige bygningsdetaljer. Originale bygningsdeler skal bevares, dersom disse er tapt skal de rekonstrueres etter historiske forbilder.
- Der det er gjennomført uheldige tiltak som har svekket kulturmiljøets verdi, egenart og integritet, kan det gjennomføres byreparasjon, tilbakeføring og gjenoppbygging av bygninger som viderefører den lokale, historiske byggeskikken og ivaretar miljøets egenart.
- Stedegen byggeskikk og håndverkstradisjon skal opprettholdes og videreføres ved eventuelle nye tiltak, herunder endringer, til-, på- og nybygg. Ved eventuell oppføring av tilbygg skal tilpasses eksisterende bebyggelse og underordnes denne.

- Den historiske fargepaletten skal videreføres, eventuelt tilbakeføres på dokumentert grunnlag.

Møbleringsnivå

- Eksisterende gatebelegg, gatemøblering og elementer som er karakteristiske for området skal bevares eller tilbakeføres. Utbedring skal skje ved bruk av tradisjonelle materialer og teknikker.
- Nytt gatebelegg, gatemøblering og elementer som innføres i området skal utformes i henhold til historisk forbilde som samsvarer med områdets stedegne karakter.